

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 108209 የካቲት 26 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ብይን እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 65587 ጥር 15 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ተሸረዋል።
2. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ክርክሩ በተከፈተው መዝገብ እንዲቀጥል በማድረግና ወደ ጉዳዩ ሥራ-ነገር በመግባት ግራ ቀኝ ወገኖችን በማከራከር ተገቢውን እንዲወስን ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 341/1/ መሰረት ይመለስሉት ብለናል።
3. ወጪና ኪሳራ ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ

የሰ/መ/ቁ. 47622

ሐምሌ 30 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፡- ሓገሥ ወልደ

ኀሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ ትእግስት ነጋሽ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- 1. ወ/ሮ መንበረስላሴ ተኸሌ ለሁሉም - ጠ/ፈ.ቃዳ. ሞላ ቀረቡ

2. አቶ ሃብታሙ ነጋሽ

3. አቶ አሰፋ ነጋሽ

4. ወ/ት መሳይ ነጋሽ

5. አቶ ደሳለኝ ነጋሽ

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው የወርስ ሃብት ለመከፈል የቀረበን ጥያቄን የሚመለከት ነው። አመልካች በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ የሚች አባታቸው አቶ ነጋሽ ደሳለኝ ወራሽ መሆናቸው ገልጸው የሚችና የአንደኛ ተጠሪ የጋራ ሃብት የሆነ ቤት ከነሰርቪሱና ሌሎች ንብረቶችን አንደኛ ተጠሪ ስለያዙ ወርስ እንዲጣራ አመልክተው ተጠሪዎች የአመልካችን ልጅነት ሳይክዱ ሚች በሰጡት ኑዛዜ አመልካች እንዲያገኙ ከተናዘዙት ብር 5,000(አምስት ሺህ) ውጪ ሊጠይቁ አይችሉም ብለው የተቃወሙ ሲሆን ሚች በቤቱና በሰርቪሱ እንዲሁም በቤት ቁሳቁስ ላይ ያላቸውን ድርሻ አንደኛ ተጠሪ በስማቸው አዛውረው እንዲጠቀሙና እሳቸው ስለሞቱ ንብረቱ በሙሉ ለቀሪዎቹ ተጠሪዎች እንዲተላለፍ ተናዘዋል። ሚች ለአመልካች ብር 5,000(አምስት ሺህ) ከመስጠት በቀር እንደሌሎቹ ልጆች አላካፈሉኝም። ከኑዛዜው ነቅለውኛል። በመሆኑም ኑዛዜው ሊፈረስ ይገባል በማለት አመልክተዋል። አንደኛ ተጠሪ ለክሱ በሰጡት መልስ ጥያቄው ከ3 ወር በኋላ የቀረበ በመሆኑ ይርጋ ያግደዋል፤ ኑዛዜው ተፈጻሚ ሲሆን የሚችል ነው፤ አመልካች ብር 5,000(አምስት ሺህ) ስለተሰጣቸው ከወርስ አልተነቀሉም በማለት ክሱ ውድቅ እንዲሆንላቸው ጠይቀዋል። ቀሪዎቹም ተጠሪዎች ወደክርክሩ ጣልቃ ገብተው ባቀረቡት ክርክር ጥያቄው በይርጋ ቀሪ ነው፤ ድርሻ አንሰኛል ለምትለው ድርሻዎን ለማወቅ የወርስ አጣሪ ስለተሾመ የአጣሪውን ሪፖርት መጠበቅ ግድ ይላል፤ ወርስ የመጣራቱ ሂደት እስኪጠናቀቅ መዝገቡ ተዘገቶ ይቆይ በማለት ጠይቀዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን ተመልክቶ የይርጋ መቃወሚያው ውድቅ ካደረገ በኋላ ኑዛዜው ለአመልካች በግልጽ 5,000(አምስት ሺህ) ይከፈላት ስለሚል ለመፈፀም የሚችል ነው፤ በኑዛዜው ስጦታ ስለተደረገላቸው ተነቅያለሁ ማለት አይችሉም፤ ሚች ለወራሾቻቸው በፈለጉት መጠን ሃብታቸውን በኑዛዜ ማከፋፈል ይችላሉ፤ ስለሆነም ኑዛዜው የሚፈርስበት ምክንያት የለም በማለት ክሱን ውድቅ አድርጎ አመልካች ለአንደኛ ተጠሪ ብር 5,000(አምስት ሺህ) የጠበቃ አበል እንዲከፍሉ ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ላይ ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው ፍ/ቤቱ ጠበቃ አበል እንዲከፍሉ የተሰጠውን የውሳኔ ክፍል ብቻ ለመመርመር ሲያስቀርብ ኑዛዜውን በተመለከተ በተሰጠው ውሳኔ ላይ የቀረበውን ይግባኝ ግን ውድቅ አድርጎታል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። አመልካች በቅሬታቸው፣ በኑዛዜው የተመለከተው ድርሻ ማነሱን፣ ገንዘቡ ከየትኛው ሃብት ላይ እንደሚከፈልና ማን እንደሚከፍል ስለማያመለክት ለመፈፀም የሚችል እንዳልሆነ፣ ያለምንም ህጋዊ ምክንያት ከኑዛዜ የተነቀሉ መሆኑን ገልጸው ኑዛዜ እንዲፈረስ ያቀረቡት ክስ ውድቅ መደረጉ ተገቢ አይደለም፤ በማለት ውሳኔ እንዲሻርላቸው ጠይቀዋል። ችሎቱም ይህን የአመልካች አቤቱታ ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ሰሚ ችሎት ያስቀርባል ብሏል። ተጠሪዎችም በሰጡት የፀ-ሁፍ መልስ፤ ሚች በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 920 በሚፈቅደው መሰረት የጋራ ሃብት ድርሻቸውን አንደኛ ተጠሪ በሕይወት እያሉ ወራሾች እንዳይካፈሉ አግደዋል፤ ከ2-5 ያሉት ተጠሪዎች ከአንደኛ ተጠሪ የተወለዱ በመሆኑ ተጠሪዎ በህይወት እያሉ እንደማይጠይቁ በመገመት ለአመልካች ብር 5,000(አምስት ሺህ) ሰጥተዋል፤ በማለት የስር ፍ/ቤት ውሳኔ የሕግ ስህተት ስለሌለው ውሳኔው እንዲፀናላቸው ጠይቀዋል። ችሎቱም መዝገቡን መርምሯል።

አመልካች በስር ፍ/ቤት ያቀረቡት ክስ ሚች አባታቸው በተውት ኑዛዜ ለልጆቻቸው ያደረጉት ክፍፍል ከማነሱም በላይ ያለምንም ምክንያት ከወርስ የነቀሏቸው በመሆኑ ኑዛዜው እንዲሻርላቸው ነው። ከወርስ ተነቅያለሁ የሚለውን በተመለከተ በኑዛዜው አመልካች ብር 5,000(አምስት ሺህ) የተሰጣቸው መሆኑን አመልካችም አልካዱም። ክርክራቸው አነስተኛ ድርሻ ማግኘታቸው ከወርስ ሃብት እንደተነቀሉ የሚያስቆጥር መሆኑን ነው። ነገር ግን ከወርስ መነቀል ማለት ደግሞ ከወርስ ሃብቱ ምንም አይነት ድርሻ አለማግኘት እንጂ አነስተኛ ድርሻ ማግኘት ባለመሆኑ በዚህ ረገድ የቀረበው ቅሬታ ተቀባይነት የለውም።

በሌላ በኩል አመልካች ሚች የወርስ ሃብት ክፍፍል ሲያደርጉ ለአመልካች ከሚገባቸው በላይ አሳንሰው ሰጥተዋቸዋል የሚል ክርክር ያቀርባሉ። በፍ/ብ/ሕ/ቁ.913 የኑዛዜ ቃል የተናገሩን ተቃራኒ ሃሳብ የሚገልጽ ካልሆነ በቀር በወርስ ሃብት አንድ ድርሻን ወይም አንድ ንብረትን ሚች ለወራሾቹ መስጠቱ ተራ የሆነ የክፍያ

ደንብ እንጂ እንደ ኑዛዜ ስጦታ እንማይቆጠር ያመለክታል። ይህ ድንጋጌ በኑዛዜ የኑዛዜ ስጦታ (legacy) እንዲሁም የክፍያ ደንብ (rule of partition) ማድረግ እንደሚቻል የሚናገር ነው። በመርህ ደረጃ አንድ ሰው ከውርስ ሃብት መካከል አንድን ንብረት ለውራሾቹ መስጠቱ የኑዛዜ ስጦታ አያስኘውም። ይልቁንም ይህ አይነት ኑዛዜ ሕጉ የሚቀበለው እንደ አንድ የክፍያ ደንብ ነው። በመሆኑም አንድ ወራሽ ለውራሹ አንድን ሃብት ሲናዘዝ የኑዛዜው አፈፃፀም የስጦታ(legacy) አፈፃፀምን በመከተል ሳይሆን የክፍያ ደንብን (partition) በመከተል የሚከናወን ነው። የክፍያ ደንብ የሚከናወነውም ከአንቀጽ 1117 ጀምሮ ባሉት ድንጋጌዎች ነው። ይህን በተመለከተ ይህ የሰበር ችሎት በመ/ቁ. 18394 አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ሰጥቶታል። አመልካች የሚችል ልጅ በመሆናቸውም ለእርሳቸው የተሰጠው ብር 5,000(አምስት ሺህ) ክፍ ሲል በተጠቀሰው ድንጋጌ መሰረት የክፍያ ደንብ ነው። ምንም እንኳን ሚች በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1017 መሰረት ውርስ ሃብታቸውን በሚፈልጉት መልክ መደልደል ቢችሉም ድልድል ሲያደርጉ ግን አንድ ተወላጅ ከሚደርሰው ከሩብ የበለጠ ጉዳት ደርሶበት ከሆነ ክፍፍሉ እንዲቀር ጥያቄ ማቅረብ እንደሚችል በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1123/1/ ስር ተመልክቷል። በተያዘውም ጉዳይ ቢሆን ሚች ሃብታቸውን በሙሉ አንደኛ ተጠሪ በሕይወት እስካሉ እንዲጠቀሙበትና ከአሳቸው ህይወተ-ህልፈት በኋላ ግን ሃብቱ በሙሉ ለሌሎች ልጆች እንዲሰጥ ተናዘዋል። ለአመልካች እንዲሰጣቸው የተናዘዙት ብር 5,000(አምስት ሺህ) ብቻ ነው። በመሆኑም የሚቸ ድርሻ ንብረታቸው ተጣርቶ አመልካች ሊደርሳቸው ከሚገባው ከሩብ የበለጠ ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑ አለመሆኑ ሊረጋገጥ ይገባ ነበር። ከ2 እስከ 5 ያሉት ተጠሪዎችም ቢሆኑ በስር ፍ/ቤት የአመልካች ድርሻ እንዲታወቅ ውርሱ ሊጣራ እንደሚገባ ተከራክረዋል። የስር ፍ/ቤት ግን አመልካች የደረሰባቸው ጉዳት ምን ያህል መሆኑን ሳያጣራ አመልካች ብር 5,000(አምስት ሺህ) የተሰጣቸው በመሆኑ ከኑዛዜ አልተነቀሉም በሚል ብቻ ጥያቄውን ውድቅ አድርገውታል። ምንም እንኳን አመልካች ከውርስ ተነቅያለሁ የሚል ክርክር ቢኖራቸውም በተጨማሪ ግን በክፍፍሉ ድርሻቸው ያለአግባብ ማነሱንና ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን የሚያሳይ ይዘት ያለው ክርክር አቅርቦዋል። የስር ፍ/ቤት አመልካች አልተነቀሉም በማለት የደረሰበት ድምዳሜ ተገቢ ቢሆንም የአመልካችን የክፍያ ደንብ ጥያቄ ሳይመረምር አልፎታል። በመሆኑም የስር ፍ/ቤት አመልካች ክፍያውን በተመለከተ ያቀረቡት ጥያቄ ሳይመረምር ማለፉ መሰረታዊ የሕግ ስህተት በመሆኑ ተከታይ ውስኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 145134 ሰኔ 5 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 82145 ሐምሌ 7 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ ተሻሻሏል።
2. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት የሚች የአቶ ነጋሽ ደሳለኝ የውርስ ሃብት እንዲጣራ አድርጎ አመልካች የደረሰባቸውን ጉዳት ካረጋገጠ በኋላ የኑዛዜውን ውጤት አስመልክቶ ተገቢውን እንዲወስን ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343/1/ መሰረት መልሰናል።
3. ግራ ቀኙ ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ለመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ